

BASINDAN

SEÇMELER

Üstün YILDIRIM

Bu yazı dizisine Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteninin XVIII. cilt 3'üncü sayısında «Dergiler Arasında» başlığı ile başlamıştık ve fırsat buldukca da bu yazı dizisini sürdüreceğimizi söylemiştik. Olanak bulduk ama, konumuz dergilerin sınırını aşınca başlık değiştirmek zorunda kaldık. Dergilerin dışında bazı gazetelerde de konumuzla ilgili yazılar bulduk ve ister istemez bu yola başvurduk. Bundan böyle yazılarımızı bu başlık altında sürdüreceğiz.

Yine geçen yazımızda fikir, sanat ve edebiyat dergilerinden birinde yazan Sami N. Özerdim dostumuzdan söz etmiş ama, Cumhuriyet gazetesinde yazan Derleme Müdürümüz Türker Acaroğlu'nu unutmamışız. Sayın Acaroğlu Kütüphane Haftası içinde gazetede ki köşelerinde kendilerini âdeta hatırlattılar bize.

Sayın Acaroğlu «Kitaplık Haftasında...» başlığı altında kütüphanecilikle ilgili bir takım eserleri tanıtıyor. Türk Kütüphaneciler Derneği tarafından «Kütüphane Haftası» adı verilen bir haftaya Kitaplık Haftası denmesi konusundaki görüşlerimizi belirtmiştik daha önce.¹ Ayrıca bu konuda bir yazı yazıp ilgili gazeteye yollamıştık. Yayınlanıp yayınlanmadığını bilmiyoruz. Bu nedenle aynı konuya tekrar değinmeyeceğiz. Sadece ya-

zıda tanıtılan eserleri vermekle yetineceğiz.

Yazıda; Dr. Özer Soysal'ın Türkiye'de Okul Kütüphanesi ve Çağdaş Eğitim ve Türkiye'de Okul Kütüphanesi, Mustafa Yazıcı'nın Türkiye'de Kütüphanecilik, Dr. Jale Baysal'ın Müteferrika'da Birinci Meşrutiyete kadar Osmanlı Türklerinin Bastıkları Kitaplar, Doç. Dr. Aykut Kazancıgil'in Türk Jinekoloji ve Obstetrik Bibliyografyası 1849-1968, Ahmet Borcaklı'nın Onuncu yılında Milli Kütüphane Müzik Bölümü adlı eserleri tanıtılıyor.

İnsan mesleği ile ilgili yazıları görünce seviniyor. Ancak bu sevincin yılda bir kez olması da üzüyor kişiyi.

Yeni Edebiyat yayım hayatına yeni atılmış bir dergi. Her dergide okuyuculara kitap tanıtan bir yazar bulunur. Yeni Edebiyat'ta da bu görevi değerli romancı Kemal Tahir üzerine almış. Kemal Tahir derginin bu ilk sayısında genel olarak kitaptan söz ediyor.² Memleketimizde kitap basım ve satışlarında büyük bir artış bulunduğunu, kitaplarımızın batıya oranla ucuz olduğunu, okurların son yıllarda kendi gerçekleriyle ilgilenmeye başladığını, Batı kopyacılığında da kurtulma çabasında olduğumuzu belirtiyor.

Yazıda; çok yararlı kitapların çıktığı; ancak, bunlardan gereken yararın sağlanabilmesi için bir ev kitaplığının

1. Türker Acaroğlu. «Kitaplık Haftasında...». Cumhuriyet. 44, 16286 (27 Kasım 1969)

2. Üstün Yıldırım. «Türk Kütüphaneciliğinin Meseleri» Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni. XVIII., 4. (1969) 270. S.

3. Kemal Tahir. «Kitaplar Üzerine». Yeni Edebiyat. I, 1 (Kasım 1969).

zorunlu olduğu söyleniyor. Yazarın bu konudaki düşüncesi şu :

«Bugünkü dünyada, en zor şartlar altında yaşayan insanlar için bile, evlerin gerçek süsü, en değerli bibloları, taş duvarların tek yaraşığı, insanlığımızın gerçek onuru kitaplarla dolu raflardır.»

Kemal Tahir kitap dolu rafların önemini belirttikten sonra kitap okuma konusuna değiniyor

«Sürekli olarak kitap okuyan herkes, kim olursa olsun, kaç fakülte bitirmiş bulunursa bulunsun, kara cahildir.»

Daha sonra Türkiye'de de kitabın dış görünüşüne önem verildiğini, ancak yine de kitap basımının az olduğu, kitap satışının ancak vefalı kitap okurlarının evlerinde birer kitaplık kurlmaları ile artırılabilceği söyleniyor.

Yazı, okumak ve kitapla ilgili iki cümle ile son buluyor;

«Bir toplum için en büyük facia okuma yazma bilmiyenlerin yüzde çokluğu değil, okuma yazma bilenlerin okuldan çıktuktan sonra artık kitap okumamalarından meydana gelen gizli kara cahilliktir.»

«Kişisel ve toplumsal zorluklarımızın hakından gerçeklerimize yönelmekle gelebileceğiz, bunun çıkar yolunu kitaplarda bulacağız.»

Geçen aylar içinde, konumuzla ilgili yazılara gazetelerde de rastladık. Hele Milliyet gazetesinin arada bir Yayın İlâvesi de çıkarması bu yazıların sayısını daha da arttırdı. Milliyet'teki bu yazılara sonradan değinmek üzere çocuklarla ilgili kısa bir yazıdan söz edelim.⁴ Kısa olduğu için aynen alıyoruz

«Çocuklara okuma zevkini aşılarken önce onun psikolojik yapısı-

nı gözönünde bulundurmak lâzımdır. Çocuk şayet resimli romanlardan, macera kitaplarından hoşlanıyorsa bırakın okusun bunları. Çünkü o kitaplarda da çocuk için faydalı şeyler vardır. Çocukları bu kitapları okumaktan men etmek, ya da okuduğu kitabı alıp yırtmak ve annenin, babanın beğendiği bir kitabı eline tutuşturarak onu okumaya zorlamak çocukta kitap sevgisini öldürür. Çocuk ne yapıp edecek o yarım kalan, yırtılan kitabının yerine bir yenisini alacak, ya da arkadaşından isteyip okuyacaktır. Anne ve baba çocuklarının okuyacağı kitaplar konusunda onu ikna etmeli ve bunu yumuşak bir lisanla anlatmalıdır. Çocuğa güzel bir kütüphane almak ta onda kitap sevgisine doğru ilk adımı attırmak demektir. Çocuklarınıza resimli romanlardan başlayıp sonra daha az resimli kitaplar ve resimsizlere geçiş yaparsanız kitap sevgisinin doğmasına yardım edersiniz.»

Milliyet gazetesine Yayın İlâvesi'nde sözünü edeceğimiz ilk yazı Arslan Kaynaradağ'ın «Kitapçılığımızda Gelişmeler» adlı yazısı.⁵

Kaynaradağ yazısının başında Türk kitapçılık hayatının harf devrimiyle birlikte canlılık kazandığını söylüyor ve harf devriminden bu yana kitapçılığımızın gelişimini nedenleri ile inceliyor. Sonuç olarak ta Türk basma kitapçılığının Avrupa uluslarına oranla çok geç başladığını, buna karşın iyi bir gelişme gösterdiğini söylüyor.

Yayın İlâvesi'ndeki ikinci yazı Rauf Mutluay'ın «Kitap Saygısı»⁶ başlığını taşıyan yazıda Mutluay, gençliğinde kitaba duyduğu saygıyı belirtiyor ve bugünün gençlerinin kitaba duydukları saygı ile

4. «Çocuklara okuma zevki nasıl aşılanır.» Akşam (25 Temmuz 1969). 4. S.

5. Arslan Kaynaradağ. «Kitapçılığımızda gelişmeler.» Milliyet Yayın İlâvesi. 11 Kasım 1969.

6. Rauf Mutluay, «Kitap Saygısı» Aynı gazete.

karşılaştırıyor. «İki türlü saygı olmalıdır kitaba karşı» diyor yazar ve devam ediyor :

«Biri onun hazırlanılışına gösterilen özenler toplamı : Kağıdından harflerine, dizgisinden düzeltisine, kapağından cildine kadar uzanan ve yazarın emeğine değerde eş olan bir dikkatler dizisi. Öteki, kitabı edinen kişinin, küçük bir para karşılığında edindiği büyük zenginliğe göstermesi gereken doğal sevgi. Onu benimsemek, ona gereğince sahip olmak, ondan yararlanmak ve onu yaşatmak saygısı.»

Mutluay, her kitabın hazırlanılışında gösterilen özenin ders kitaplarına da gösterilmesi gerektiğini söylüyor yazısının sonunda.

Bir diğer yazıda bir kitaplığın nasıl yapılacağı anlatılıyor.⁷ Kitaplık için en uygun malzemenin köknar olduğu belirtiliyor ve tahtaların alınışı, temizlenişi, nasıl çalışmak gerektiği, kitaplığın yapılışı, boyanışı anlatılıyor. Kitaplığını kendileri yapmayı düşünenler için yararlı olabilecek bir yazı.

Gazetelerde rastladığımız bir diğer yazıdan, Dr. Özer Soysal'ın Milliyet gazetesinde çıkan yazısından söz edeceğiz şimdi de.⁸ Soysal yazısına İstanbul'un kütüphaneye olan ihtiyacını belirterek başlıyor. Yazıda, kütüphanenin tam anlamıyla benimsenmediği, onun için de kütüphanenin halk için bilinmeyen bir şey, aydınlar için edebi yada bilimsel değerler topluluğu, politikacı için ise bir yatırım konusu olduğu söyleniyor. İstanbul'un kütüphane hizmeti yönünden ihmal edildiğine, büyük kentlerimizdeki yabancı kuruluş kütüphanelerinin daha çok ilgi gördüğüne değinen Dr. Soysal, iyi bir kütüphane

sistemimizin olmadığından yakınıyor.

«Halk kütüphanesi tüm eğitim özellikle çocuk ve yetişkinlerin eğitilmesinde yaygınlık, sağladığı hizmetteki çeşitlilik ve farklılaşma sebebiyle dikkati çeker.»

diyen Dr. Özer Soysal, bu tür kütüphaneleri Anayasa gereği haline getiren şartların biçimlenmiş bulunduğunu sözlerine ekliyor ve açıklamasını da şu şekilde yapıyor :

«... Sosyal adalet ilkesinin genel eğitim alanında gerçekleşmesine imkân verecek en güçlü vasıta söz konusu kütüphanelerdir..»

Bu nedenle de Türkiye'nin bir halk kütüphanesi sistemine muhtaç olduğu belirtiliyor yazıda son olarak.

Yordam'da Hüseyin Cöntürk'ün okuyucu üzerine incelemesi devam ediyor.⁹ Daha çok kütüphaneciyi ve okuyucuyu ilgilendiren bu incelemeyi bölümler verecek tanıtmağa çalışacağız meslekdaşlara.

Cöntürk yazısına okumakla öğrenmek arasındaki ayrımı belirterek başlıyor :

«Öğrenmenin yolları pek çoktur, biri de okumaktır. Öte yandan, okumanın amaçları pek çoktur, bunlardan birisi öğrenmektir.»

Daha sonra öğrenmek için yapılan okumayla (ki yazar bu tür okumaya «görev» gözüyle bakıyor) görev dışı okuma anlatılıyor. Görev okuması hükümet ya da öğretmen zoruyla yapılan okuma. Söz gelişi bir öğrenci, bir eleştirmen okumayı görev edinmişlerdir kendilerine. Yazar görev dışı okuma konusunda görüşlerini açıkladıktan sonra bir takım ilkelere bağlıyor onları. Bu ilkeleri sırayla ve kısaca anlattırsak yazının özünü vermiş olacağız.

1. ilke : Bir organ ötekenden çalar. Okumanın gözle yapıldığı, bunu yaparken

7. «Kendiniz bir kitaplık yapabilirsiniz.» Aynı gazete.

8. Dr. Özer Soysal. «Halkın Yararlanacağı Kütüphanelerimiz Yok» Milliyet. 20. yıl, 7927. sayı. (19 Aralık 1969).

9. Hüseyin Cöntürk. «Okuyucu/Okumak.» Yordam IV, 5/25 (Eylül - Ekim 1969).

başka organların körleşebileceği belirtiliyor ve okumaya zaman ayırırken bu ilkenin unutulmaması gerektiği söyleniyor.

2. ilke : Her okuma bir başka okumadan çalar. Kişinin okurken kendisini tek bir dala, söz gelişi edebiyata, ya da toplum bilime, siyasete, tarihe yani sadece bir konuya bütünüyle vermesinin sakıncalı olduğu, zamanın değişik kültür kolları arasında bölünmesi gerektiği öngörülüyor bu ilkede.

3. ilke : Hayatdan çalmaya kalkmak hiç doğru olmaz. Değişik kültür kollarıyla ilgili okurken edebiyata büyük yer verilmesi gerektiği, ancak okumaları büyütürken hiçbir zaman hayattan çalmamak gerektiği söyleniyor. Neden olarak ta hayatın dışına çıkarak insan olmanın mümkün olmayacağı gösteriliyor.

4. ilke : Mesleğimizin bizi boğmasında fırsat bırakmamalıyız : Kişiyi insanlıktan uzaklaştıracak bir tehlikenin de meslek okumalarının büyütülmesinden doğacağı söyleniyor. Sonuç olumlu bile olsa, kişinin insan yönünün eksik kalacağı belirtiliyor.

5. ilke : Biri ötekinden çalar. Yazar bu ilkede edebiyat ve eleştiriden söz ediyor. Eleştiri yazılarına duyulan gereksinimler, niçin okuduğumuz ve eleştirmenler anlatılıyor.

6. ilke : Bir başka zevke gereksinme duygusunu zayıflatan(körleten okumalardan sakınmalıyız. Yazar bu ilkenin açıklamasını da şu şekilde yapıyor :

«... tanınan bir yazarın yeni kitabı kolay izlenir, yormaz, aynı çizgideki bir gelişmeyle, zevkle düşüp kalktıkça da insan kokuşmaya yüz tutabilir.»

7. ilke : İstemedenden de kitap okumalı insan, birliktelik için, dayanışma için. İnsanın bir kitabı beğenmeye de okuyabileceği anlatılıyor. Örneğin arkadaşın salık verdiği ya da tanıdığın yazdığı bir kitabın okunması gibi.

8. ilke : Başka zararları önliyorsan, yararsız kitaplar okumak normal bir davranıştır. Bu ilkeye de günümüzün konularını işleyen ya da bir olay yaratan, moda gibi onsuz edilemeyen, yığınlar için yazılmış kitaplar giriyor. Çağın insanı, topluluğun adamı olmak için önemli görülüyor bu ilke.

Cöntürk diğer ilkelere geçmeden önce nasıl okunduğunu anlatıyor : Sessizlikte, yatakta, açık havada, çizerek, not alarak okuma v.b. gibi. Çizerek okumanın hatalı olduğuna değinerek kitapların tek tek ya da birkaçının bir arada, ya da sadece ilgili kısımların okunduğunu söylüyor ve diğer ilkelere geçiyor.

9. ilke : İyi okuyucu en son eserleri ilk okumayı öngören, vakit kaldıkça eski yapıtlara yönelen kimsedir. Bu ilkede eski-yeni ilişkisine değinilerek kişinin dünün eserlerine fazla zaman ayırmaması gerektiği söyleniyor çünkü günlük yapıtlara zaman kalmıyacak.

10. ilke : İyi okuyucu, bir yandan zevk ve özgürlük eğilimleriyle, bir yandan da disiplin ve eğitim kaygılarıyla okuma ilkesini önde tutar. Başkalarına bağlı olmadan istediğini, istediği zaman, istediği kadar okuyan okuyucudan, «özgür bir okuyuşu» seven okuyucudan söz ediliyor. Bir de sevmediği kitapları okuyarak kendini disipline sokan okuyucuya değiniliyor.

«Okuyucu için belki en büyük tehlike, zevk ve anlayışında duruklaşmak, giderek kokuşmaktır. Her ne her okuyucunun durumu en son buraya varır. Çünkü insan, dinamizm ve tetikliğini süresiz koruyamaz. Yapabileceği şey, bu en sonu biraz daha ileriye atmaktır. Yukarıda açıkladığımız ilkelere bu yolda ona yardımcı olabilirler.»

Son bir ilke ile yazısını bitiriyor Cöntürk :

11. ilke : Edebiyatta kokuşmamanın yolu hayatta da kokuşmamaya çalışmaktır.

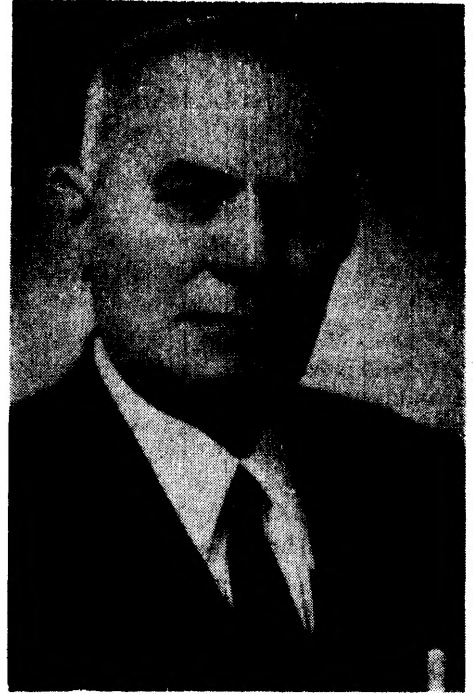
TKD ŞEREF ÜYESİ, KÜTÜPHANE DOSTU

HALİL NURİ YURDAKUL'U KAYBETTİK

Türk kütüphanecileri yeni yıla yeni bir acı ile girmenin ezikliği, üzüntüsü içindedirler. Gerçek bir kütüphane dostu olan sayın emekli albay Halil Nuri Yurdakul, 28 Şubat 1970 Cumartesi gecesi Tanrı'nın rahmetine kavuştu.

Kütüphaneler kurmak, kütüphanecilik hareket ve çalışmalarına gönüllü olarak katılmak suretiyle Türk kütüphaneciliğine ettiği hizmetler dikkate alınarak, TKD Genel Yönetim Kurulu'nca, IV. Kütüphane Haftası'nda 1967 yılının «Kütüphane Dostu» olarak ilân edilmiş ve Türk Kütüphaneciler Derneği IV. Kurultayı (24-28 Ağustos 1968, Niğde) üyelerinin oybirliği ile Derneğin «şeref üyeliği»ne seçilmiş bulunan merhum, Kurtuluş Savaşımızın değerli ve seçkin kahramanlarından biri idi. Genç bir subay olarak katıldığı bu savaşlarda büyük yararlık ve kahramanlıklar gösterdikten sonra askerlik görevine devam ederek albaylığa kadar yükselmiş, kendi isteği ile emekli olduktan sonra da yurt hizmetine siyasi hayatta devam etmek istemişti. Bir dönem milletvekilliği yaptıktan sonra, kendi anlayışıyla bağdaşmayan siyasi hayattan çekildi. Bundan sonraki zamanlarını, tümüyle Türk yurduna ve ulusuna yararlı olacağına inandığı gönüllü çalışmalara ayırdı ve bu çalışmalarını fani hayatının sona erişine kadar sürdürdü.

Kütüphaneler kurmağa çalışmak, yeni kurulan veya gelişmekte olan kütüphanelere kitap sağlamak gibi çabalar, bu çalışmalarını arasında büyük bir yer tutmakta idi. Kendisini yakından tanıyanlar, Ankara'da her gün matbaa matbaa dolaşıp nasıl kitap topladığını, bun-

ları derleyip kütüphanelere göndermek için nasıl canla başla çalıştığını bilirler.

Türk milleti, kurtuluşu için canını ortaya koyarak çalışmış ve bu yolda büyük yararlıklar göstermiş değerli bir kahramanını, Türk kütüphanecileri de, gerçek ve değerli bir dostlarını yitirmiş olmanın üzüntüsünü daima duyacaklardır. Bütün hizmetleri unutulsa bile, Bor'da kurduğu ve Türk milletine armağan ettiği «Halil Nuri Bey Kütüphanesi» hatırasını daima canlı tutacaktır.

Türk kütüphanecileri olarak, merhumun aziz hatırası önünde saygı ile eğiliyoruz.

Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, bir meslektaşımızın, Ankara İl Haik

Kütüphanesi Eski Eserler Bölümü memuru Ragıp Önen'in merhum için yazdığı bir manzumeyi sunmakla bütün meslektaşlarımızın duygularına da tercüman olduğu kanaatindeyiz.

HALİL NURİ YURDAKUL'UN ARDINDAN..

Bir yıldız daha söndü vatan ufuklarında,
Bir öksürük duyuldu, yurdun her bucağında.

Ansızın bir kasırga sarıverdi her yanı,
Beklenmedik bir anda ecel götürdü Anı.

O bir yurd aşığıydı, bir vatan bekcisiydi,
Fedakârlık örneği, kahramanın biriydi.

İstiklâl savaşının anlı, şanlı gâzisi,
Şahametlerle dolu baştan başa mazisi.

Tarihe mâl etmişken ismini bu uğurda,
Birçok eser yaptırmış bırakmıştı bu yurda.

Bor, Kayseri, Erciş'te, Dört Yol, Maraş'ta,
Her gittiği yerlerde, hem hazarda, savaşta.

Kitaplıklar, müzeler, yol köprü, câmi, hamam,
Nice büyük hizmetler, anlatamam sayamam.

Önce O soyadını YURDAKUL diye seçti,
Bütün ömrü gerçekten yurda kul olup geçti.

Menfaatten, maddeden O hep uzak yaşadı,
Her zaman anılacak saygıyla temiz adı.

En sonra bir ödev de yaptı Hicaz yolunda,
Teslim etti ruhunu işbu yolun sonunda,

Ulu Tanrım orda da makamını yüceltsin
Kabrini gül bahçesi, yerini Cennet etsin..

Ragıp ÖNEN